

* *Šotni kruh* (kruh iz šote, Torf) je dobra krma za konje. Prokurator Biering je v občnem zboru družbe kmetijske v Langau-u naznanil izkušnjo, šotni kruh pokladati konjem, ker je videl, da konji radi ližejo šoto in da ima šota precej dušeca (stickstoff) v sebi. Zmešal je 200 funtov turšične in ržene moke s 300 funti zmlete šote in 5 funti soli, pa izpeknel je kruh, ki ga konji prav radi jedó. Če pa se polovica ali le četrti del šote vzame turšični ali rženi moki, se pa po njegovih skušnjah izpeče tak kruh, da konji samo od tacega kruha živeti morejo in se dobro počutijo. Gosp. Biering je gori navedenemu zboru pokazal šotni kruh, ki so ga pričujoči udje pokusili. Kaj, ko bi kdo naših gospodov, ki imajo šote obilo, tudi poskusil to novino, in odboru družbe kmetijske naznanil vspeh in poslal na ogled hleb tacega kruha.

Komur kruha manjka, naj gré v Bolgarijo.

Pod tem napisom je Pražki časnik „Politik“ razglasil spis nekega moža, ki temeljito pozná razmere na Balkanu. Med drugim piše to-le:

Znano je, da v vojski Rusko-turški je prepadlo na tisoče Bolgarskih in Turških rodovin. Bogatini Turki in drugi neprijatelji Bolgarov, ki so bežali iz dežele, ne bodo se vrnila več nazaj, ker se bojé maščevanja naroda Bolgarskega. Ogromno veliko zemlje je zato brez posestnikov in to zemlje silno rodovitne. V obče je Bolgarska dežela ena najbogatejših dežel Evrope ne izvzemši tudi Italijo; v njej ležé milijoni na zemlji in pod zemljo. Zato se, kakor slišim iz verjetnih virov, pripravlja mnogo bogatih Francozov in Angležev, da svoj kapital vložé v Bolgarsko zemljo.

Tega mi ne smemo trpeti — piše „Politik“ — da bi se potujčila zemlja Bolgarska. Bolgarija je Slovanska zemlja in mora ostati taka, zato moramo skrbeti za to, da v njej priraste samo Slovanski narod. Z bogatimi Francozi in Angleži se mi siromašnejši Slovani ne moremo meriti, al z združeno močjo moremo vendar ubraniti, da ne prevaga tuji narod na zemlji Slovanski. Začasna vlada v Bolgariji hoče po nizki ceni prodati vsa posestva, ki so ostala brez gospodarjev. Zato — piše Česk rodoljub v „Politiki“ — naj bi se Česke rodovine, ki bivajo zdaj v Ameriki, preselile v Bolgarijo. V Bolgariji manjka vsega in najbolj učiteljev. Potrebujejo pa tudi rokodelcev vsake vrste: zidarjev, tesarjev, mizarjev, kovačev in drugih, kajti polovica mest je razrušena in požgana. Z obema rokama se sprejmó tudi mladi ljudje, ki so sposobni za službe upravne in sodniške. —

To in še več piše „Politik“. Poziv ta je resnega prevdarka vreden posebno takih ljudi, ki vsako leto morajo po svetu — s trebuhom za kruhom.

Podučne stvari.

Mala loterija velika odrtija.

Po uradnih izkazih ni v Avstriji lani nič manj kot 3864 malih loterij bilo, to je, tistih, katere z 90 številkami srečkajo ambe, terne in kvinterne.

Cisti dohodek, ki je dotekel državni blagajnici po odbitih vseh stroških, je 1870. leta znašal čez 5 milijonov gld., — 1871. leta tudi čez 5 milijonov gld., — 1872. leta čez 6 milijonov, — leta 1873. in 1874. tudi čez 6 milijonov, leta 1875. in 1876. čez 7 milijonov.

Leta 1876. je v teh loterijah bilo 108 milijonov in 150.000 stavk.

V zadnjih 11 letih se je stavilo v te loterije 182 milijonov in 806.000 gold.

No, te številke dosti glasno govorijo, kdo ima dobiček od teh loterij, in kdo da večidel ta davek plačuje, ki ga „Kärntner Volksst.“ po pravici „norčavi davek“ (Narrensteuer) imenuje.

Naj pri tej priliki od loterije kaj več povemo: od kodi je in od kedaj je loterija.

Srečkati (lozati) za to ali uno stvar je že od nekdanj navadno bilo. Grki in Rimci so srečkali s pesmi Homera in Virgilija ali kakega družega slavnega pesnika; njih bukve so odperali in ta ali uni stavek (verz), na katerega so po naključbi zadei, bil jim je srečka (loz) za to ali uno početje ali celo življenje. Kristijani prvih stoletij, kakor nam pismo sv. Avguština do Januarija pripoveduje, so vkljub vsemu svarjenju cerkvenih zborov ravnali ravno tako z bukvami sv. evangelija. Srečkanje (lozanje) med tako imenovanimi dvajsterimi sv. nočmi (od Božiča do sv. 3 Kraljev) z vlivanjem svinca, metanjem čevelj itd. je tudi menda vsem našim bralcem dobro znano.

Iz tega „lozanja“ se je izcimila igra za denar iz „lonca sreče“ v srednjem veku; pozneje je prišlo srečkanje s „kolesom sreče“ na vrsto; tu je šlo za velik denar, in take loterije so vstale na Laškem leta 1530., na Francoskem in Angleškem leta 1567.

V Benetkah so se začele loterije za mnogovrstna posestva ob času ljudovlade. Javne službe so se oddajale po srečkanji; srečkalo se je za zemljišča, poslopja, štatve, dragocene podobe itd. To se je imenovala „razredna loterija (Klassenlotterie)“.

Enaka naprava v Genovi pa je peljala še k nevarniši loteriji, po kateri je že marsiko prišel na beraško palico. V Genovi so se le za 2 leti izvoljeni osmeri svetovalci (governatorji), kateri so z glavarjem (dožetom) vred bili „malo državno svetovalstvo“, po srečkanji volili; vsacega pol leta sta odstopila dva, in namesto nju sta bila dva druga iz velikega svetovalstva v malo voljena.

To srečkanje je l. 1620. v glavi nekega Genoveza, Benedetto Gentile po imenu, sprožilo prvo misel za napravo male loterije ali loterije z 90 številkami; zato se ta še dan današnji navadna loterija imenuje genoveška loterija (lotto di Genova), katera se je v 17. stoletji iz Laškega zaplodila čez Nizozemsko na Nemško in dalje po svetu.

Mična je zgodovina te loterije s številkami. Ker je vsak vladni svetovalec najmanj mogel 40 let star biti, tedaj število v velikem svetovalstvu, čeravno je štel 400 svetovalcev, za to službo ugodnih ni znašalo čez 120. Imena teh so bila eno leto pred na list natisnjene in ti listi med ljudstvom razdeljeni. Ko je bil dan volitve, je mlad fant, na katerega so obesili mnogo blagoslovljenih svetinj, da ga satan ni premotil, iz lonca vzdignil 2 listka; na vsakem je bilo zapisano ime; katerega je iz tega lonca privlekel, tisti je bil za svetovalca malega sveta izvoljen.

To ravnanje posnemaje je omenjeni Benedetto Gentile pri sebi domá naredil napravo, da vsak, kdor je hotel, je na dve imeni za volitev izbranih svetovalcev stavil manjši ali večji znesek. Kdor je uganil enega ali oba tistih dveh, ki ju je fant iz „srečnega lonca“ vzdignil, je dobil od njega, kakor je stavil, več ali manj denarja; za vseh družih 118 je ostal dobiček v njegovem žepu. Kdor je le eno ime izmed obeh izvoljenih svetovalcev uganil, je zadel „izleček“ (ekstrakt, estrado); kdor je uganil oba, je zadel ambo, to je, obadva.

To je bil začetek male loterije. Bolj pametno ljudstvo se je kmalu prepričalo, kako nevarna je loterija, če se ji človek vés udá; zato so že tačas Lah

prekrstili imé iznajdenika „Benedetto“ (Posvečen) v „Maledetto“ (Proklet), in kakor narodna pravljica pripoveduje, ga je vrag vzel. Vendar je iznajdba njegova ljudem čedalje bolj dopadla in čedalje bolj se razširila; namesto vladinih svetovalcev je bilo lahko postaviti le številke, pridjali so še terno, pozneje kvaterno in nazadnje celó kvinterno.

Človeka mika, da bi naglo in brez truda obogatel; zato se je razširila mala loterija skor po vseh deželah in vladam je zalibog! krava, po kateri večkrat zadnji krajcar izmolzejo od revnih ljudi.

Politične stvari.

Govor poslanca profesor Greuterja

v 7. javni seji Avstrijske delegacije

o posojilu 60 milijonov.

(Konec.)

Res, gospôda moja, panslavizem je na svetu, katerega goji ideja národnosti. A sê 60 milijoni, tudi sê 60.000 bajoneti se bode brezvspešno borili proti kaki ideji, ako se v ljudstvu vzbudi.

Na vse drugo stališče bi Avstrija bila morala stopiti in mora tudi vstopiti se, ako se hoče pripraviti na boj proti panslavizmu. Kje pa ima Avstriji toliko nevarni panslavizem svoj sedež? Ali v Rusiji? Ali v Moskvi, v Peterburgu? Ne, gospôda moja, ne! Sedež panslavizma, od koder on največjo moč prejme tudi med Slovani v Avstriji, je na Dunaji in v Pešti!

Ako se zmirom in zmirom še tako opravičene želje narodov zametajo, — ako se zmirom in zmirom ravná s tako politiko kakor dozda, naravno je, da ljudstva, v nevarnosti svojega národnostnega obstanka, gledajo okrog sebe, mislé si: „pomagaj, kar pomagati more!“

Zato bi vas, gospôda moja, vprašal: ali zadostuje to, da zaradi tega sê 60 milijoni obkladamo ljudstvo? Ne, gospôda moja, ne zadostuje ne, nikakor ne zadostuje, kajti že v 11. stoletji je pretila takošna nevarnost, kakor dandanes. Iztočno kraljestvo — Bizantinsko cesarstvo — je razjedala gnjiloba, in bati se je bilo, da mladostno ljudstvo Arabcev, teh sinov puščave, po vsem vniči gnjilo državo. Kaj je storil tedaj največji politik svojih dní, kakor so ga imenovali celó protestanti, kaj je storil papež Gregor VII.? Oziral se je krog in krog, kako bi se v deželah Evrope proti temu barbarstvu napravil jéz. Svojimi bistrimi očmi je zazrl ljudstvo, kateremu bi, razkolnikom nasproti, mogel zaupati to poslanstvo? In komú je zaupal to poslanstvo? Slovanskemu ljudstvu, popolnem sposobnemu, ustavlja barbarstvo jutrovih dežel, — da se ne širi dalje in ne spodkopava naobraženosti zahodnih dežel, in to izbrano ljudstvo bili so Hrvatje, ki so sijajno izvršili nálog svoj. V zgodovini se zove to ljudstvo „antimurale Christianitatis.“

Te misli se je poprijeti tudi nam; mi moramo poskušati tako zvano „idejo národnosti“ rešiti v resnično konservativnem smislu, sicer se je polastí revolucija, da ne nastopi tisti nevarni hip, kedar se pravi: „prepozno!“ Rešitev národnostne ideje v Avstriji obstaja v tem, da se poslužujemo besede, zapisane na prvi klopi te dvorane nad cesarskim orlom, in to je beseda: „Justitia“ (pravica), po kateri se pravično dela in ne podpira gospodstvo jednega naroda, ampak da se veselí vsi v Avstriji enakih pravic. (Dobro! na desnici.)

Pogledite zastavo Rusije; na nji stoji: „Pravoverno kristijanstvo in slovanski národ.“ Kaj je dejal oni Ruski general takrat, kedar se je bila tû sklenila decemberska ustava, v kateri je precej spoznal rano za Avstrijo? Kakošna je bila tendenca njegova v obziru Slovanov? In — čudno — kar je hotel on pred 10 leti, to se ravno zdaj godí. On pravi (bere): „Kaj se zgodi z drugimi slovanskimi rodovi, ako se spolnijo te stvari?“ On odgovarja (bere): „Rusija je že dovolj velika in nima pričakovati razširjenja svojih Evropskih mej. Drugi slovanski rodovi ohranijo zatorej svojo samostojnost; imeli bodo svoje lastne kneze; svoje notranje zadeve bodo uravnavali po svoji uvidnosti. Tudi Drinopolj bode spadal k tej zavezi: prosto nje mesto bode. Vse pa objame Rusija z veliko vezjó; uredbo mednárodnih in vojaških zadev bode imela ona v rokah; véliki slovanski car jim bode gospod. Mestjan vsacega posameznega rodú bode popolno opravičen mestjan v vsem okrožji slovanske zavezne države. Velika slovanska rodovina, ker ostane samostojna in samodelavna v vseh svojih obstojnih delih, bode stala pred vsem drugim svetom kakor jedno kraljestvo. V dosego te jedinosti bode potrebne, da vladarji vseh posameznih rodov pripadajo jedni rodovini. Carova hiša sê svojimi odrastki bode vladala oproščeni zemlji vse iztočne Evrope. Vse to se mora počasi pripravljati; zdaj še ni prilike, a gotovo pride, ako se Rusija stalno ozira po svojem smotru. Le dve stvari ste, kateri moramo, kar se dá hitro, zopet dobiti nazaj: Ismail na spodnji Donavi in vztočno Galicijo; onega, katerega so nam vzeli včeraj, in to, katero so nam odtrgali pred 600 leti. Rusija ima poziv, da! sveto dolžnost, kristijanske narode v jutrovih deželah probuditi v novo življenje. Na izbero sta jej tû pa le dva slučaja: ali da postane središče vsemu slovanskemu in pravovernemu svetu ter razširi svojo hegemonijo do obál Jadranskega morja, ali da se dá potisniti tje za Dnepr. Ako bi Rusija ne umela v vseh stvaréh svojega poziva, da ohrani si svoje gospodstvo, rešilo se bode brez nje pomoči iztočno in pa Poljsko vprašanje. Avstrija bode razširila svoje meje do Balkana, do ustja Donave, véliki boj za gospodstvo na iztoku se bode sukal okrog zapadnih mej Rusije. Donava postane Nemška, ali kar je skoraj prav tisto, Ogerska reka, Črno morje Nemško-turško, ako ne popolnem Nemško morje.“

To je program, pisan pred več nego 10 leti, in vprašam Vas zdaj, gospôda moja, ako ravno zdaj ne stojimo pri tem, da Rusija tudi to idejo izvrši?

Hitim h koncu. V tem slovesnem hipu Njega ekselenci gospodu ministru zunanjih zadev prav nič ne zaupam, kajti še le včeraj sem bral, da poročevalec Ogerske delegacije gospodu ministru pripisuje veliko zaslugo pri stvaritvi naših sedanjih ustavnih razmer. Nu, ako je to zasluga, vzamem brošuro in rečem s pesnikom Virgilijem: „Sic vos non vobis“ (storili ste vi, a zá-se ne).

Gospôda moja, mi smo osnovali politiko, katere sad pobira Rusija, zatorej še povdarjam: Jaz bodem glasoval za tistih 60 milijonov, in sicer iz naravnega vzroka, ker vidim, da se Avstrijski državni čoln nahaja v sredi razburjenega morja. Krmar kliče: „sila je tû“; ne vem, morebiti mu je pošlo ogle, a oglja je potreba ne le pri vožnji naprej, temuč tudi pri vožnji nazaj (veselost), in ker ni moči, da bi Avstrija v tako nevarnem položaji bila nedelavna, in ker se nadejam, da se celó v zadnji uri objavi idealni poziv Avstrije v dnevih nevarnosti, zato glasujem za 60 milijonov. Finančna zadeva, gospôda moja, katera se tû tako zelo povdarja, ni mi sama o vprašanji za obstanek mero-dajna, če tudi je jako žalostno naše finančno stanje.